

8

1. Scrutinium religionum Hier. Kr. 1724.
2. de Auctoritate S. Sca. et numero librorum
canonicorum V. Sti. G. Calixti. 654.
3. de auctoritate antiquitatis Ecclesiae G. Calixti
praef. Resp. M. Th. Hennrichius. 639.
4. de S. Sca. fide & G. Calixto 637.
5. de Supremo iudicio liberum G. Calixti 661.
6. de persona Christi programmata G. Giffert,
rationem fasciculi G. Calixti 663.
7. programmata in F. Sol. G. Calixti
8. de Sacrificiis N. Si in cruce pacto fide
Fr. Ur. Calixto 665.
9. Summa capituli relig. Chri. e corpore doctrinae
Julio excerpta G. Calixti 661.
10. Discursus de non servando Christi religio
in ista digna byzantina, unius Christi. pers. unigen
fidei G. Calixto 652.
11. de providentia Dei praef. G. Calixto 635.
12. Dei indefinitas p. M. I. Fr. Jungermann 1777.
13. Historia Magorum c. 3. Matth. G. Calixti 664.
14. de primatu Rni Pont. G. Calixti. R. M. Hannoveran. 660.
15. de gratuita justificatione. disp. in auctor.
fide G. Calixto, Resp. D. Gerh. Th. 1777.
16. Disputatio de Landgravi. Evangelio in
G. Calixto. 651.
17. Responsum G. Calixti ad ep. Landgravi. Hassia. 651.

- 18 Responsū G. Calixti ad actionem quam
publ. Valerianus Capucinus eius socii oppo-
suerant Calixto. 652
- 19 Motiva a Petro & Abr. de Wallenburg.
consignata & animadversiones Gitta
D. Gerh. Fity. 653.
- 20 programma J. Henrichi J. G. Stauchii
669
- 21 In octo propositiones cum Evangelij
Gittmanni et de distictione cum
descriptis, utroque y. folijs.

Insgesamt 27 Schriften, darunter 19 von

Georg Calixtus (Nr 2-11, 13-16, 19-21, 23-24)

27

16

alt. Nr. 407.

Kronmayer, Hier.

P. VII. 83.

13
DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
SACRIFICIO N.T.
IN CRUCE PER-
ACTO

Q V A M

A. D. O. M.

PRÆSIDE

FRIDERICO VLTRICO
CALIXTO

S. Theol. D. ejusdemque in Acad. Juliã
Pub. & Ord. Prof.

In Julco majore d. Martii,

publice disputandam

Proponet

SALOMON LENTZIVS

Burgensis Saxo.

HELMESTADII,
IN TYPOGRAPHEO CALIXTINO EXCVDIT
HENNINGVS MULLERVS
Acad. Typographus

ANNO MDCLXV.

DEPUTAT. O. THEOLOGICA

SACRILEGII

IN GERWEGE PER-

A. C. T. O.

IN A. M.

A. D. O. M.

PRÆSIDE

FRIEDRICH O. VILCO

CALLIXTO

3. Theol. B. studium in 1. ed. Julis

1792

In hoc opere d. M. M.

publico dissertationum

Præfatio

SALOMON LENTZ

burgense 1792

PRÆFATIO

IN TYPOGRAPHIA CAROLINA EXCIPIT

ANNO 1792

NAUMANN

Σὺν τῷ Θεῷ

DE

SACRIFICIO N. T. IN CRUCE
PERACTO

THESIS I.

Xtremæ servitutis quam pro nobis rerum omnium dominus subiit, & acerbissimæ mortis quam pro nobis autor vitæ sustinuit nunquam non meminisse nos oportet. Hoc tamen anni tempus peculiariter memoriam tanti mysterij sibi vindicat, quod & ab omni antiquitate ipsaque adeò infantiâ Ecclesiæ ita est observatum, & ratio ipsa ac natura rei postulat, ut quo tempore opus redemptionis nostræ factum fuit, eodem in ejus considerationem non minus sedulis quam pijs cogitationibus incumbamus.

II. Docet autem Evangelica historia quintum Pascha, τὸ σωρώσιμον καὶ ἀναστάσιμον, à Domino & Servatore nostro Iesu Christo celebratum quoque esse, ast non uno eodemque die quo à Iudæis, sed die à lege præstituto, quum Iudæi secundum traditionem majorum & ex decreto Synedrij seriùs celebrarent, translato primo azymorum in sabbatum, quod immediatè sequebatur, ne videlicet duo continua Sabbata servare cogerentur. Ritus in isto solemniori observari soliti, erant mactatio agni inter duas vespas, qui deinde à discumbentibus comestus. Coenâ peractâ intercessit iterata lotio pedum, & hinc reditum

A 2

ad

ad discubitus & secundas mensas. In secundis mensis à patre familias, præcedente benedictione solemniformulæ, distributus panis azymus & poculum, atque quum huc ventum esset, à Servatore Sanctissimum corporis & sanguinis sui Sacramentum est institutum. Inde dicto hymno, quod magnum Halleluja vocant, discessum.

III. Eadem verò nocte capitur Servator & Redemptor noster, ad Annam & Caipham deducitur, illuditur ei, & postero mane ad Præsidentem Judææ Pontium Pilatum adductus condemnatur & cruci affigitur sole meridiano; atque ita Deo Patri pro universo genere mortali *λύτρον* persolvit, & tradidit semetipsum victimam & sacrificium in odorem bonæ fragrantiae. Et ita quum præcedente vespere mactatus esset Agnus typicus, subsequuto meridie mactatus est Agnus verus, qui sacrificio in ara crucis oblato expiavit peccata totius mundi. Ita consummata & completæ sunt omnes Veteris Testamenti figuræ. Hujus enim perfectissimi & absolutissimi sacrificij typi fuere quæcunque sacrificia in populo Dei jam inde à condito mundo oblata sunt. Hujus sacrificij typus fuit Isaac, à patre suo Abrahamo jussu Divino sacrificandus, ipse pergens ad locum supplicij, montem ascendens & bajulans ligna, quorum futurus usus. Hujus denique sacrificij typi fuere omnia sacrificia Levitica, quorum sanguine templi primi & secundi parietes semper maduere. Non igitur abs re facturi videmur, si hæc sacrificia consideremus, & hoc præsertim tempore, quo memoriam in arâ crucis oblati sacrificij grato animo recolit Ecclesia, de hoc nostro Novo Testamento proprio sacrificio agamus, & quæ circa illud observanda veniunt insuper non habeamus. Quantum itaq; in nobis erit, & Deus esse velit, rem in compendium redactam breviter exponere conabimur.

nabimur; qui conatus ne frustra sint, à Deo opem & auxilium supplices postulamus.

IV. Deum non tantum esse habendum, verum eundem quoque colendum norunt omnes homines etiam extra Ecclesiam rectæ rationis ductu & luminis naturæ beneficio. Modus autem cultus haud item naturaliter est notus, sed quomodo colendus sit, vix aliunde quam per peculiaris modi revelationem innotescit. Sacrificia igitur ad cultum Divinum quum spectent, etiam hujus cultus ratio, haud aliunde quam è peculiaris modi revelatione Divinâ accersi poterit. Sacrificia enim quum sint res ex se indifferentes, quarum materia corpori nutriendo apta nata, Deus autem essentiâ spiritualis, neque corpus habeat neque ullius nutrimenti sit indigus, rerum corporearum sive animatarum sive inanimatarum oblationem, ad cultum Deo gratum præstandum facere è nullo principio naturâ noto deduci aut probari potest. Imò si infinitam perfectionem Divinæ naturæ & essentiæ, qualis etiam citra revelationem è lumine naturæ innotescit, æstimemus, cultus qualis æterno rerum omnium creatori & totius universi & quæ in eo sunt Domino, oblatis externis sensibilibus victimis sive sacrificijs exhibetur, rectæ rationi adversari potius quam ei conformis esse videtur. Quemadmodum enim ratio sibi relicta, Deum spiritum esse non corpus, adeoque ad mentem pertinere atque intelligendum novit, ita etiam intellectu non corporeis & sensibilibus hostijs colendum esse, penetrare haud difficulter poterit. Hinc ille apud Poëtam,

*Non bove mactato, ait, caelestia Numina gaudent,
Sed quæ præstanda est vel sine veste fide.*

V. Quandoquidem itaque tota ratio oblationum & sacrificiorum & quicquid nobis de ijs innotescit ab institutione & revelatione Divinâ pendet, hinc ultrò sequitur, ex eadē revelatione, sive quod hodie idem est, ex Scripturâ hauriendum esse, quidnam sit quod sacrificij nomine veniat & appellari debeat. Vocabulū autem quo utitur Scriptura קרבן est, & quando propriè capitur, vel animal quoddam quod mactatur & occiditur, vel ipsam mactationem sive occisionem semper significat. Unde porrò colligitur, ipsum illud quod sacrificatur, sive materiam sacrificij, rem esse vivam & animatam, quæ hostia dicitur aut victima, & quando destinata est mactationi, & quando jam est mactata: sacrificium verò formaliter sive pro actione sacrificandi sumtum esse ipsam illam actionem, quâ animal vivum in mortem traditur vel vitâ privatur, quicquid tandem de eo, postquam occisum est, fiat.

VI. Quum autem alia postquam essent mactata tota comburerentur, alia non tota sed ex parte, hinc nata distinctio inter Holocausta quæ tota cremabantur, & ea quæ non tota cremabantur, Propitiatoria videlicet & Pacifica seu Eucharistica. Atque sic Veteris Testamenti Sacrificiorum propriè dictorum, triplicem fuisse differentiam colligimus.

VII. Quod Holocaustum Græcis, Hebræis Adscensio dicitur, quia per ignem sursum mittebatur. Fuit autem etiam hoc Sacrificium in duplici differentia, aliud quotidianum aliud solenne. Holocaustorum quotidianorum alterum summo mane offerebatur, alterum inter duas vespas. Materia eorum sive objectum circa quod, erant agni anniculi bini, quorum unus matutino alter vespertino sacrificio destinatus. Abolvebatur

tur autem hæc oblatio non nisi per occisionem, ita quidem ut mactarentur, in partes secarentur, crura & intestina lavarentur, & sic cuncta altari imposita igni exurenda traderentur, quemadmodum res gesta commemoratur Levitici primo. E quibus haud difficulter colligere licet, esse occisionem de essentiâ hujus sacrificij, nec verum, tale scilicet quale hoc sacrificium, esse, nisi animal vivum per mactationem vitâ privetur. Holocaustum Solenne proprium erat Sabbatis, novilunijs & festis. Per hoc tamen holocaustum quotidianum sive jure sacrificium non tollebatur nec cessabat, sed duplicabatur potius & haud modicis accessionibus, Propitiatorijs nempe, sive Expiatorijs amplificabatur.

II. Hæc ipsa verò Propitiatoria sive Expiatoria Sacrificia fiebant pro delicto & pro peccato. Unde aliquam inter delictum & peccatum differentiam fuisse colligimus, & evincunt hoc ipsum verba quæ leguntur Levit. VII. 7. *Sicut hostia pro peccato, sic hostia pro delicto, eadem illis lex esto; i. e. idem ritus servabitur in hostiâ pro delicto, qui observatur in hostiâ pro peccato.* Fuit igitur aliqua inter peccatum & delictum differentia, licet qualis illa fuerit, vix forte sciri hodie possit. Docemur Levitici capite IV, V & VI, alia Sacrificia facta pro peccatis per ignorantiam & errorem commissis, alia pro peccatis voluntarijs, sive quæ deliberatò perpetrarentur. Vocabulis igitur *Peccati & Delicti* distinxere fortassis voluntaria, ab ijs quæ ex ignorantia committebantur, & pravis concupiscentiæ motibus quales etiam invitis obrepunt. Quam B. Augustini conjecturam fuisse colligimus ex ijs quæ leguntur Quæst. super Leviticum vigesimâ, *Parest, inquit, videri illud esse delictum quod imprudenter, i. e. ignoranter, illud peccatum quod ab sciens committitur. — Sed sive illud*
sive

Sive ista, sive alia aliqua differentia sit peccati & delicti, nisi aliqua esset, non Scriptura ita loqueretur. Indifferenter autem plerumq; dicuntur, & peccatum nomine delicti, & delictum nomine peccati appellatur.

X. Reliquum est ut de Sacrificijs Pacificis pauca adjiciamus. Fuerunt illa vel Eucharistica, vel Spontanea & Votiva. Eucharistica, Sacrificia laudis & gratiarum actionis dicebantur, atque offerebantur pro beneficijs acceptis. Spontanea verò & Votiva pro impetrandis. Victimæ erant boves, oves & capræ. Quantumvis autem talia Sacrificia non fuerint Holocausta, sed certæ partes saltem comburerentur, reliquæ cederent partim in Sacerdotum, partim in offerentium usum, quibus epulum inde instruere fas erat, non magis tamen hæc quam Holocausta citra mactationem & animalis viventis occisionem confici & peragi potuerunt. Ex ijs igitur quæ de propriè dictis V. Testamenti Sacrificijs paucis hæcenus commemorata sunt liquidò constat, verum & proprium Sacrificium non esse in quo animal vivum vitâ non privetur, adeoque occisionem esse de formali & intrinsecâ veri propriæque dicti Sacrificij ratione.

XI. Verùm obstare videtur quod etiam res inanimatæ tam liquidæ quam aridæ, quæ ut vitæ expertes ita eâ privari & occidi non potuerunt, Deo in sacrificium oblata legantur Exodi xxix & Numer. xxix atque alibi. Talia sacrificia Minhæ & Libamina dicebantur. Minhâ fiebat è similâ mistâ cum oleo tuso: simila confecta erat è purissimâ farinâ ad mensuram decimæ partis Epha; oleum verò quarta pars Hinis erat. Epha & Hin fuerunt mensuræ, Epha aridorum Hin liquidorum, quorum tamen quantitatem nos scire non possumus. Libamen erat vinum, quantum caperet quarta pars Hinis. Quantum

quam verò in hisce oblationibus nulla fuerit viventis
mactatio, fuisse tamen sacrificia negari haud poterit a-
deoque falsum fuerit occisionem viventis esse de formali
& intrinsecâ ratione omnium sacrificiorum. Observan-
dum igitur vocem sacrificij multas & varias sustinere si-
gnificationes, atque simpliciter prolatam intelligi quo-
que posse de oblationibus quæ non sint vera & propriè
dicta sacrificia. Ita verò cum Minha & Libamine com-
paratum fuisse docemur Numerorum xxix, ubi crebro
memorantur Holocausta cum Minhis & Libaminibus suis:
unde non male colligimus non fuisse sacrificia propriè
dicta, sed potius additamenta & veluti appendices sacrifi-
ciorum præsertim Holocaustorum. Inter ista addita-
menta sacrificijs propriè dictis vel præmissa vel an-
nexa referri quoque poterit, quod singulis matutinis
& vespers oblato Holocausto, suffitus & thymiana in a-
ra adolebatur. *Adolebit super illud altare suffitus Aharon
suffimentum aromaticum singulis matutinis: quando abtabit lu-
cernas, tum adolebit illud. Similiter quando incendet lucer-
nas inter duas vespers, adolebit illud suffimentum jugiter
coram Domino per generationes vestras.* Exodi xxx, 7. Huc
quoque pertinent, placentæ in fermentatæ, oleo mixtæ &
unctæ, atque panis fermentatus, sacrificiis laudis & grati-
arum actionis jungi solitus.

XII. Præterea probaturi Pontificij ad verum &
proprium sacrificium non requiri viventis mactationem
sive occisionem, ad Levitici caput xvi confugiunt,
cujus versu 8, 9 & 10 Dominus unum de duobus hircis, ab
Aharone in sacrificium offerendis mactari prohibet, &
vivum in deserta montis Azazel emittere jubet ad expi-
andum peccatum. *Mitterque Aharon, ait ibi Dominus,
super duos illos hircos sortes, sortem unam pro Domino, sortem*
B *alte-*

alteram pro Azazel, i. e. pro capro qui abducendus erat in montem Azazel sito in deserto prope montem Sinai. Offeret autem Aharon hircum super quem cecidit sors pro Domino, & faciet eum pro peccato; i. e. sacrificabit eum pro expiatione peccati. Offeret autem Aharon hircum super quem ceciderit sors pro Azazel, statuet vivum coram Domino ad emittendum illum in Azazel in desertum. Inde verò quod, Aharon duos hircos sacrificavit, quorum tamen unum non occidit, sed vivum in desertum in montem Azazel emisit, occisionem viventis ad verum & proprium sacrificium haud requiri, deducere satagunt. Sed respondemus verbis Lyræ, qui rectè ad hunc locum annotavit quæ subjungimus. *Emittet, inquit, in terram solitariam, ut ibi relinqueretur à feris devorandus, pro hominibus morte dignis.* Licet igitur Aharon unum hircum non mactaverit sed vivum in desertum emisit, erat tamen à feris laniandus & veluti mactandus, ut etiam hoc sacrificium, hirco quantumvis vivo dimisso, nihilominus fuerit cruentum.

XIII. De istis autem & similibus sacrificiorum aditamentis & appendicibus, de quibus supra verba fecimus, sermo nobis nunc non est, sed de Sacrificio vero propriè strièteque dicto, quod in formali ratione sacrificandi i. e. occidendi & mactandi actionem includat. Nempe eo ipso quod *verum & proprium* sacrificij vocabulo addimus, ab omni latiori significatione ad talem quæ essentialia sacrificij includat, restringimus. Ex hæcenus igitur dictis manifestum est sacrificium, quando pro actione sacrificandi & propriè strièteque dicto sacrificio accipitur, juxta Scripturæ ductum definiendum esse quod sit hujusmodi *Actio, quâ res viva & animata*

*in mortem tradatur & vitâ privetur, juxta
institutionem & mandatum Dei, à ministro ad
hanc rem destinato, sacerdote videlicet, ad ex-
hibendum Deo cultum & obsequium.* Hanc sa-
crificij definitionem veris V. T. sacrificijs ex affe respon-
dere existimamus, & ad hanc reliqua omnia applicanda,
atque utrum veri nominis sacrificia dici mereantur, peri-
culum faciendum.

XIV. Circumspiciendum nunc porrò erit,
num temporibus Novi Testamenti Deo creatori cœ-
li & terræ oblatum sit Sacrificium de quo & V. T. sacrifi-
ciji forma & ratio immolationis, per definitionem ex-
pressa, univocè prædicari possit? De morte cettè & Sa-
crificio Christi Deo Patri in arâ crucis oblato, dubitari
haud poterit, quin fuerit verum & propriè dictum Sacri-
ficiu, siquidem cuncta definitionis membra huic sa-
crificio competunt. Primaria certè, & maximè conspi-
cua actio per quam verum & proprium Sacrificiu con-
stituitur in esse Sacrificij, est illa ipsa, quâ *res viva & ani-
mata in mortem traditur & vitâ privatur.* Hoc verò ipsum
sanctissimæ victimæ Deo Patri in arâ crucis oblatae obti-
gisse, dubitare non poterit quisquis Scripturam Novi Te-
stamenti admiserit, quippe quâ nullibi non hujus ma-
ctationis fit mentio. Filius Dei *factus est obædiens* ait Pau-
lus ad Philip. 11, 8. *usque ad mortem, mortem autem crucis:*
quam rem capite ad Ephes. v. 2 ita effert; *Tradidit semet
ipsum pro nobis oblationem ac victimam Deo.* Atque Iohan-
nes 111, 16 *Animam suam pro nobis posuisse* affirmat. Et
Marcus xv, 28, ubi passionis historiam recitasset, imple-
tam esse inquit Iesaiæ prophetiam quæ dicat *tradidisse*

animam suam in mortem sive profudisse seipsum in mortem;
cap. LIII, 12.

XV. Factam verò esse hanc immolationem *juxta institutionem & mandatum Dei*, magis est evidens quam ut probari necessum sit. Deo quippe nolente aut invito mactatum ejus Agnum tantum abest, ut Deum ipsum eum pro nobis tradidisse affirmet Scriptura ad Rom. iix, 32. *Proprio filio non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit eum.* Iudæi enim neque versutiâ circumventum laqueisve implicitum, neque vi, quam vel verbo confringere poterat, oppressum *manibus sceleratis*, cruci affixum *interemerunt*, *definito consilio & prescientiâ Dei traditum*, Act. II, 23.

XVI. Præterea quum victimam offerre sive sacrificare præcipuus & proprius sit actus Sacerdotij, adeò ut ab alijs quam Sacerdotibus, præsertim post promulgatam legem Mosaicam, ritè obiri nequeat, hinc talem quoque *Ministrum*, nempe *Sacerdotem*, in definitione requisivimus. Christum verò Servatorem nostrum munere functum Sacerdotali ipsa ejus verba evincunt, quando Ioh. x, 18 *Ego*, inquit, *pono animam meam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à me ipso.* Si ipse posuit animam suam non alius, ipse eam in victimam pro peccatis nostris obtulit. Quum autem is qui victimam offert Sacerdotali munere fungatur, hinc rectè infertur, Christum semetipsum offerentem in victimam, sive *ponentem animam suam*, munere Sacerdotali functū. Nihil quoque impedit quod ipse non mactaverit, sufficit enim quod semetipsū ad mactandum applicuerit, & vel sic mactaverit. Non enim tantum causa alicujus rei est qui agit, sive qui agens adplicat ad patiens, sed etiam is qui adplicat patiens ad agens, & licet sibi ipsi violentas manus non inferat, sese tamen ad occiden-

cidendum offert, quum quovis momento elabi, & occi-
dentibus omnem interimendi potestatem adimere valeat.
In salvo igitur collocatur assertionis nostræ veritas, quod
Christus Dominus & Servator noster sacerdotali mune-
re functus, Pontifex sit atque Sacerdos. Quin imò quan-
to sacrificium quod obtulit dignius est, & quanto magis
supra cuncta Sacrificia V. Testamenti eminent, tanto quo-
que excellentioris dignitatis & ordinis Sacerdos est &
Pontifex, quam Aharon & Levitici Sacerdotes, quippe
secundum ordinem Melchisedech Pontifex factus in aeternum.
Hebr. v, 20.

XVII. Neque verò *αὐτοχρησίας* aut homicidij cri-
men in Servatorem devolvi poterit, quod ad occidendum
semetipsum obtulerit, quum elabi nullo negotio potu-
erit. Is enim homicida demum est, qui non habens do-
minium in propria membra, vitæ suæ usque adeò est pro-
digus, ut temere eam tollendam exponat. Christus
autem utpote Dominus vitæ habebat in propria mem-
bra potestatem vitæque dominium, adeoque eam in mor-
tem tradens nullum commisit parricidium. Huic ita-
que objectioni ipse obviam ivit, quando loco supra cita-
to non simpliciter dicit, *ego pono animam meam à me ipso;*
sed notanter addit, *potestatem habeo ponendi eam, & po-
testatem habeo rursus adsumendi eam.* Idem dictum Pho-
tinianorum objectionis solutionem suppeditat, qui tol-
lendæ satisfactionis Christi ergo, cum infinitâ Divinâ
justitiâ pugnare urgent, Deum insontem voluisse occidi
pro alienis peccatis. Quemadmodum enim magistratus
civilis, dicunt, non possit è manu dimittere captivum ob
scelera morti destinatum, etiamsi parens ejus ad mortem,
quam filius promeritus erat, subeundam sese offerat; ita
quoque Deum, etiamsi Christus ad mortem quam ho-

mines promeriti erant subeundam sese obtulerit, per infinitam suam justitiam insontem pro reis plectere non potuisse.

XIIX. Ultimo requisito per quod Sacrificia offerri jubentur *ad exhibendum Deo cultum & obsequium*, distinguuntur legitima & Divina, ab illegitimis & diabolicis, atque restringuntur ad Sacrificia Deo grata & accepta. A Paganis quippe etiam Dæmonibus Sacrificia facta, atque in idololatricis aris non pecudes tantum, sed etiam homines interdum immolatos, tum veteres, tum novi Orbis historiographi tradunt. Quamvis enim ritus sacrificandi non à malo Spiritu sed per legem Divinam positivam fuerit introductus, diabolus tamen qui Divinorum operum solet esse æmulus, Divinumque cultum ad sese rapit, hoc egit, ut quod uni vero Deo competebat sibi conferri, ritusque populi Dei ad gentiles transferri faceret, atque supremi gradus Idololatriam fundaret.

XIX. Ex hisce igitur, nisi omnia me fallunt, liquet, Sacrificium Novi foederis, quod Servator noster Deo Patri in arâ crucis obtulit, cum Sacrificijs V. Testamenti Leviticis in omnibus proprietatibus per quas Sacrificium in esse Sacrificij propriè dicti constituitur convenire, atque adeò esse verum & proprium Sacrificium. Circa quod tamen observari meretur, hoc ipsum quum immensi & infiniti precij sit atque valoris, & omnium sacrificiorum perfectissimum imò infinite perfectum, iterationem, utpote imperfectionis argumentum, divinum Epistolæ ad Hebræos autorem, planè ab eo remove. Quin Apostolus ad Romanos vi, 9 disertè se scire, inquit, *Christum suscitatum è mortuis non amplius mori, mortem eï non amplius dominari.* Vel hinc igitur abunde constat, Sacrificium Christi, quod intrinsecè & in formali suâ ratione

ratione mortem inclusit, repeti non posse; Si enim *non amplius moritur, nec mors ei amplius dominatur*, qui poterit materia esse sacrificij talis quod in formali suâ ratione mortem & occisionem includit? Quare manifestum est non posse dari in Ecclesiâ Sacrificium, quod cum Sacrificio in cruce oblato specie idem sit; vel tale, quale fuit illud; vel de quo & Sacrificio crucis univoce Sacrificium prædicetur, ita inquam, ut sacrificij propriè dicti vera formalis ratio utrique univoce insit.

XX. Ex ijs igitur facile fuerit redarguere ac refellere injuriam & contumeliam quâ hoc sanctissimum & perfectissimum Sacrificium Pontificij adficiunt. Docent enim suum, quod Missæ Sacrificium vocant, & per Sacrifculos suos quotidie iterant, non minoris esse ponderis aut momenti, quam sit illud quod ab ipso Servatore in arâ crucis peractum est, esse enim *verè propiciatorium, & offerri non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & alijs necessitatibus, sed etiam pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis*, ut loquuntur Tridentini Sessione vi sub Julio iii cap. 1 & 2. Hoc inquam Sacrificium Deo, æquè ac ipsius Christi Sacrificium, gratum & acceptum esse volunt, quia sit prorsus unum idemque, nullâ aliâ intercedente differentiâ, quam in modo offerendi; nempè quòd olim ipse sese in cruce obtulerit cruentè, nunc verò idem in altari sese offerat per manus tamen Sacerdotum, & incruente. In hoc itaque modo offerendi diversitatem tantùm esse cætera omnia paria, ejusdem virtutis, precij & meriti. Sed hæc ipsa quæ à blasphemiâ parum absunt, abundè refelluntur, cum ex ijs quæ de Sacrificijs Veteris Testamenti, tum quæ peculiariter de Christi sacrificio diximus.

XXI. Vocem Sacrificij multas & varias sustinere significas

fications, & simpliciter prolata posse intelligi tam de æquivoce & improprie dictis Sacrificijs; quam de veris & proprijs occisionem animalis viventis includentibus, supra th. xi monuimus. Quod si igitur à propria & stricta Sacrificij ratione abeamus, atque improprias latasque à convenientiâ quadam & denominatione extrinsecâ derivatas significationes admittamus, haud facile quisquam dubitaverit S. Eucharistiæ celebrationem sive Missam, certo quodam intuitu vel respectu Sacrificij nomine venire posse. Tridentini itaque si dixissent in Missâ esse Sacrificium, nequaquam nos haberent contradicentes. Posset namque adhibita expositione elabi; nempe quod ibi adesse statuatur Sacrificium improprium quidem, tamen ita dictum, quod primi, in arâ crucis oblatis, sit recordatio; sive quod præsens ibi sit ipsum illud corpus, quod olim materia Sacrificij fuit. Sed rem reddiderunt difficiliorem quando addita limitatione, Missæ Sacrificium ab omni latiore significatione ad *verum & proprium* Sacrificium restrinxerunt. Voces enim restringentes (*verum & proprium*) essentialia prædicati cui junguntur necessario involvere, infinitis probari potest exemplis. Sic licet vox hominis non tantum de vero homine prædicari possit, sed etiam de statua, figura & imagine; adtutum tamen additur quod sit *verus & proprie dictus* homo, certe non intelligi potest de alio quam tali cui essentia hominis competant. Ad eundem modum vox Sacrificij simpliciter prolata, verè prædicari potest de realiquâ, quæ non magis verum sit sacrificium, quàm homo ligneus aut pictus verus homo: adtutum verò vocabulo Sacrificij tò *verum & proprium* addo, à latiore significatione restringo ad talem quæ essentialia Sacrificij includat. Nisi itaq; intelligam quid sit de Sacrificij essentiâ, sive per quæ
desi-

definiatur, de nullâ re, quod sit verum & proprium Sacrificium prædicare poterò.

XXII. E quibus abundè constat Tridentinos Missam pro vero & proprio Sacrificio venditantes, alijsque ita credendi necessitatem imponentes, teneri ad definiendum Sacrificium, & regulari definitione exponendum, quid per verum & proprium Sacrificium intellectum velint. Quam diu autem non definiunt, tam diu de Missâ quod sit verum & proprium Sacrificium non magis prædicare poterunt, quam de saxo, imaginem hominis imitante, quod sit verus homo, aut de sidere cælesti quod sit verus canis. Quemadmodum enim adhibita veri hominis & veri canis definitione manifestum redditur, neque saxeam statuam verum esse hominem, neque sidus cæleste verum esse canem, ita quoque adhibita veri & proprii sacrificij definitione, manifestum fiet, Missam non esse verum & proprium sacrificium. Rei difficultatem agnovit & Tridentinos tan-ropere doctrinam hanc intricasse dolet Matthæus Galenus Cancellarius Duacensis & Professor Regius; cujus huc facientia verba leguntur Catechesi 134, & ita habent. *Si Tridentini obscurissimam, definitionis sacrificii questionem illustrassent, adversariis & scholis orthodoxis melius consultum videretur. At nunc tantum abest, ut id sperare possimus factum, ut (si fas est dicere) simus deinceps iniquiore loco pugnaturi. Poteramus enim hætenus adversariis præscribere ex vocibus attributis nostro sacrificio, & Patrum testimoniis, vel uti Augustini definitione, vel postremo fateri, hoc nostrum sacrificium esse quidem improprium, non tamen illud nomen malè retinere, quum scilicet primi illius sacrificij Christi imitatio, rectiùs fortè dixisset recordatio.*

XXIII. Rei itaq; necessitas Cardinali Bellarmino definitionem quandam sacrificij extorsit. Quamvis verò ipse
C per

per ambages incedat, & voces ambiguas & obscuritatibus involutas adhibeat, tandem tamen ad dicendum quod res est, & ipsum illud in quo formalis sacrificij ratio consistit exprimendum erumpit. Libro I de Missâ cap. II ista legitur definitio, *Sacrificium est oblatio extrema facta soli Deo, quâ ad agnitionem humanæ infirmitatis, & professionem Divinæ majestatis, à legitimo ministro, res aliqua sensibilis & permanens ritu mystico consecratur & transmutatur.* Ultimam hanc vocem, utpote aliquanto obscuriorem, hisce, quæ addimus, exponit. *Ad verum, inquit, sacrificium requiritur, ut id, quod offertur Deo in sacrificium, plane destruat, i.e. ita mutetur, ut desinat esse id quod antea erat.* Et ubi dixisset, sacrificium esse summam protestationem subjectionis nostræ ad Deum, summam istam protestationem requirere addit, *ut non solum usus rei Deo offeratur, sed ipsa etiam substantia: & ideo non solum usus, sed ipsa substantia consumatur.* Paulo ante eodem capite dixerat; *Omnia omnino quæ in scripturâ dicuntur sacrificia, necessario destruenda erant; si viventia per occisionem; si inanimata solida, ut similia, & sal, & thus, per combustionem; si liquida, ut sanguis, vinum, & aqua, per effusionem, Levit. I & II.* Accedit quod cap. XXVII, *Verum & reale sacrificium, veram & realem mortem, aut destructionem rei immolata desiderare non diffitetur.*

XXIV. *Ista Bellarmini quomodo cum Concilio Tridentino conciliari queant, viderint quorum interest. Posita nempe eâ definitione, falsum fuerit quod dicit Concilium, in Missâ esse verum & proprium sacrificium. In Eucharistiâ enim corpus Christi quod offertur non desinit esse id quod antè erat; substantia ejus non consumitur; non est ibi, viventis per occisionem destructio; non est, realis mors aut destructio rei immolata. Qui itaque Bellarmini definitionem malè cum Tridentinorum decreto convenire, & sententias utrorum-*

frorumque sese invicem confodere intelligunt, verba Bellarmini sublata quidem vellent, quæ tamen delere quum non possint, alijs ejusdem verbis horum moliuntur explanationem. Citant scilicet quæ leguntur libro 1 de Missâ cap. xxv ubi ad argumentum Calvinii ab occisione hostiæ petitum respondet, *Sacrificium Missæ esse verissimum sacrificium, & tamen non exigere veram hostiæ occisionem.* Verùm hijsce Bellarminus supra allata non exponit, sed iis contradicit. Contradictionem enim involventia profert, qui *omnia omnino quæ in scriptura dicuntur sacrificia, si viventia per occisionem necessario destruenda esse docet, nihilo tamen minus non exigere veram hostiæ occisionem contendit.*

XXV. Pontificij igitur Doctores ad Romanæ Ecclesiæ autoritatem tanquam ad sacram anchoram confugiunt, quâ fascinati, fide implicitâ, quæ mera ignorantia est, in Missâ id adesse credunt, cujus definitionem ignorant, & aliquam dari posse haud admittunt. Sed si de subjecto affirmare licet quod talè vel talè sit secundum prædicati essentiam, ita tamen ut in medio vel dubio relinquatur in quam re prædicati essentia sita sit, via strata erit, quâ, ad muniendos errores fundamenta evertentes, rectâ eatur. Quid enim prohibebit prædicare Socinianos de Christo quod sit verus Deus, & nihilominus commentâ Divinam essentiam tollente definitione, eosdem reapse negare quod sit verus Deus? Et quis vitio vertere poterit Reformatis, realem Christi in S. Eucharistiâ præsentiam eos afferere, quæ tamè si definienda fuerit, non realis sed intentionalis erit sive notionalis? Quæstiones igitur, utrum Christus sit verus Deus? item an corpus & sanguis Christi realiter sit præsens in Eucharistia? & num Missa sit sacrificium verè proprieque dictum, solvi haud poterunt, nisi de veri Dei, de realis præsentia, & veri ac proprii sacrificij ratione

ratione prius constet, atque circa definitionem inter partes conveniat.

XXVI. Quæ licet ita, quemadmodum diximus, sese habeant, nullum tamen non movent lapidem Pontificij, facientem ad asserendum illud sacrificium, & quidem secundum ipsum illud, quod impervestigabile esse profitentur. Quamvis verò omnes hoc saxum volvunt, unum tamen audivisse sufficiat. Sit itaque nobis instar omnium unus Becanus, qui Manualis libro primo cap. x. quinque argumentis Pontificium Missæ Sacrificium munere satagit. *Adversarii, inquit, qui rem ipsam negare non audent, suo more de nomine altercantur. Concedunt celebrationem Eucharistiæ; negant propriè esse Sacrificium. Nos affirmamus. Sententia nostra variis modis probari potest. Primò ex typis seu figuris V. Testamenti. Secundo ex vaticinio Malachia. Tertio ex colloquio Christi cum Samaritanâ. Quarto ex Apostolo Paulo. Quinto ex consensu SS. Patrum.* Primû argumentum petitum à typo Melchisedechi, qui obtulerit panem & vinû, & fuerit hoc ipso typus Christi, ne quicquam juvare poterit Pontificios, nisi prius probaverint, in ipso typo fuisse sacrificiû propriè dictû. Hoc verò ipsum Becanus inde probare conatur, quod textui inserta sit causalis ENIM. Quod scilicet Melchisedech protulerit panem & vinum in usum Sacrificij, manifeste patere, inquit, è scripturâ. *Cum enim dixisset panem & vinum protulit; mox adiecit; Erat ENIM Sacerdos Dei altissimi: Volens significare, Melchisedech, non ut Regem, sed ut Sacerdotem protulisse panem & vinum: ac proinde non protulisse ad refocillandos milites ex pralio redeuntes, quippe qui jam erant refocillati ex prædâ, quam hosti abstulerant (Gen. XIV, 24.) sed protulisse in usum sacrificij, & in gratiarum actionem pro parte victoria. Verum observandum tò ENIM, unicum Becani præsidium, in fontibus non extare, sed versioni veteri, quæ vulgata dicitur,*

dicitur, irrepisse. Notavit hoc B. Lutherus noster Com-
mentario ad Genesios cap. xiv. *A simplici, ait, sententiâ quum
discedunt Papista, & de suo sacrificio, quod privatum & non pu-
blicum est, confirmando & extruendo cogitant, etiam textum im-
pudenter depravant. Inserunt enim hic causalem quæ tamen in
textu non est. Sic enim legunt. Melchisedech Rex salem pro-
tulit panem & vinum erat ENIM Sacerdos Dei altissimi,
ut scilicet stet argumentum, quia fuit Sacerdos, igitur quum panem
& vinum protulit sacrificavit. Sed permittamus hoc eis quid in-
de? quid hoc ad Christum, qui panem & vinum non obtulit sed di-
stribuit discipulis? Quid ad Ecclesiam, quæ Christi exemplo pa-
nem & vinum non offert, sed distribuit credentibus? Imò quid
ad te ô sacrificule, num tu panem & vinum offers? si hæc facis
quid magni facis? sin, ut somnias, offers corpus & sanguinem Chri-
sti, quid hoc ad Melchisedechi sacrificium? An non aperies tan-
dem oculos, & veritatem disces? Num tu offeres corpus & san-
guinem Christi? Nam hoc ipse Christus fecit.*

XXVII. Alterum pro sacrificio propriè dicto argu-
mentum petit Becanus è Malachiæ 1, 10, ubi Malachias
prædicit fore, ut in Novo T. offeratur Deo mundum sacri-
ficiu in omni loco, quod præferendum sit sacrificiis Mo-
saicis, quæ sæpè erant immunda. *In omni loco, inquit, sacri-
ficatur nomini meo oblatio munda. Ad ista Becanus, Quæ verò
est, dicit, oblatio munda, quæ in Novo T. ubique Deo offertur &
sacrificatur? Catholici cum antiquis Patribus dicunt esse corpus
& sanguinem Christi sub speciebus panis & vini. Negare qui-
dem non possumus nonnullos Patres hoc Malachiæ vati-
cinium ad S. Eucharistiam accommodasse, sed litera nihil
tale sonat. Paulus ad Romanos scribens, capite xv, 16 ex-
plicat de prædicatione Evangelij & conversione Gentium:
*Sacrificans, inquit, Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium acce-
pta sanctificata per Spiritum sanctum.* Tertullianus per hoc*

sacrificium muneris sive oblationis mundæ, spiritualia sacrificia, laudis, gratiarum actionis & precum intelligit. In quam etiam sententiam Iudæorum interpretem Ionatanem Vzielidis inclinare, Chaldaica ejus testatur paraphrasis, quæ ita habet: *In omni tempore, quo vos feceritis voluntatem meam, ego acceptato preces vestras; & nomen meum magnum sanctificabitur per vos; & preces vestra erunt sicut holocaustum purum coram me quoniam magnum est nomen meum inter populos.*

XXIX. Tertium argumentum petit Becanus ex colloquio Christi cum Samaritanâ. Sed in ipso textu ne quidem de Sacrificio, non enim de eo sed de adoratione verba fiunt, & ita habent: *Dicit ei mulier: Domine video quia Propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, ubi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc neque in Hierosolymis adorabitur Pater. Vos adorastis quod nescitis: nos adoramus quod scimus; quia salus ex Iudæis est. Sed venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Becano Adorare idem hic est quod sacrificare. Nomen adorationis, inquit, non sumitur pro simplici adoratione, quæ poterat ubique fieri, sed pro sacrificio, quod non poterat ubique offerri, sed apud Samaritanos offerebatur in monte Garizim, prope oppidum Sichimorum, apud Iudæos, in templo Hierosolymitano. Sed nimis est frivolum quod persuadere conatur Becanus Adorare idem hic esse quod sacrificare. Argumentum igitur hoc operosâ responsione dignum haud judicamus.

XXIX. Quartum argumentum Apostolo Paulo extorquet Becanus, qui I Corinth. x, 15 mensæ Domini & mensæ dæmoniorum mentionem facit. Ex isto autem Apostoli discursu patere existimat, non minus apud Christianos, quam

quàm apud Iudeos & gentiles esse altare, sacrificium & participantes de sacrificio. Hoc igitur videtur velle Becanus, quod sicut mensa dæmoniorum significet altare, ita mensam Domini etiam significare altare, ubi autem sit altare ibi etiã esse sacrificium. Sed per mensam dæmoniorum ibi non intelligitur altare, sed mensa genialis, ad quam Pagani post peractum sacrificium epulabantur. Deinde non sequitur ubi est altare ibi quoque est sacrificium propriè dictum. Testantur hoc ipsum Rubenitæ apud Iosua cap. xxii, 26 & 28; *Age extruamus nunc nobis altare, non pro holocausto neque pro sacrificio.* Et rursus versu 28; *Ecce altare Domini quod fecerunt patres nostri, non ut ibi sacrificent holocausta, aut sacrificia, sed ut esset testis inter nos & inter vos.*

XXX. Quinto denique Patres eorumque auctoritatem in subsidium vocat. *Antiqui Patres, inquit, tam disertè & clarè loquuntur de Sacrificio Eucharistia, in quo Christus sub specie panis & vini quotidie offertur in Ecclesiã, ut nemo, qui illos aspexerit, de ipsorum sententiã dubitare possit.* Ostendit verò illud quinque modis, qui si expendantur facilè colligitur, veteres quibus celebrationem Eucharistiæ Sacrificij vocabulo significare visum, & hostiæ, victimæ, altaris, sacerdotum, immolandi & offerendi voce, sacrificio propriè dicto convenientes, adhibere placuit, Pontificios in errorem induxisse.

XXXI. Verùm ista è Vet. Testamento deprompta & Novitibus accommodata vocabula, si in significato quo prisci adhibuerunt relinquuntur, Pontificiorum sententiæ certè non favent, neque ad stabiliendum propriè dictum Missæ sacrificium quicquam conferunt. Visum scilicet illis, Veteris Testamenti phrasas ad Novũ transferre, propter convenientiam aliquã quæ inter rem ipsam ejusque typum atque figuram deprehenditur. Sacrifi-

cij igitur vocem maſtationibus & immolationibus Ver:
Teſt. propriam Eucharistiæ celebrationi haud inconve-
nienter accommodarunt, tum quod ibi *presens sit id*
quod olim materia fuit sacrificii, sive corpus & san-
guis Christi, quæ ipse pro nobis sacrificium Deo Patri in
arâ crucis obtulit; tum quod Eucharistia, utpote sacra-
mentum & actio à Christo instituta sit *Dei cultus* ipsi
gratus & acceptus & propterea referatur inter *Sacrificia*
Spiritualia sive figurate dicta, qualia cultus pie-
tatisque officia, sacrificia passim in Scripturâ Sacrà ap-
pellantur. Hinc David *spiritum contritum Dei sacrificium*
appellat Psalmo LLI, 19, & Psal. L, 14. *Sacrificium laudis* Deo sa-
crificare jubet. Et in celebratione Eucharistiæ mortem
Domini commemorantes, sacrificium laudis & gratia-
rum actionis Deo offerre rectè dicuntur. Hæc laudisa-
crificia *vitulos labiorum* Hoseas xiv, 2, & autor Epistolæ ad
Hebræos *fructum labiorum* xiii, 15, appellat, Vocabulum
igitur figuratè sumtum latius patet quam ut veris proprie-
que dictis sacrificijs tantum competat, & nihil impedit quo-
minus etiam alijs rebus quæ propriè sacrificia non sunt
accommodetur. Ita *mors martyrum* etiam si non
fuerit propriè strictèque dictum sacrificium, tale qualia fu-
erunt Veteris Testamenti sacrificia, & illud quod Christus
in cruce obtulit, nihilominus tamen quia pro asserenda fi-
dei veritate sanguinis vitæq; fuere prodigi usque ad mor-
tem, vocabulo latius extenso, sacrificij nomine venere
potest.

XXXII. Idem iudicium esto de voce *HOSTIÆ* &
victimæ, quæ materiam sive objectum circa quod sacri-
ficij denotat, & in strictiore significatione rem vivam & a-
nimatam sive animal quod maſtatur significat, in latiore
verò

verò accepta ad alias quoque res extenditur. Ad *beneficentiam & communicationem* quidem in Epistolâ ad Hebræos, quâ talibus victimis Deum delectari legimus: & ad corpora fidelium, quando S. Paulus eos hortatur ut ea *sistant hostiam vivam, sanctam placentem Deo* Rom. XII, 1.

XXXIII. Si igitur à propriâ & strictâ sacrificii ratione deflectamus & ad improprias, latas, ab aliquâ analogiâ, convenientiâ, allusione vel extrinsecâ denominatione derivatas acceptiones respiciamus, intuitu illarum Missam sacrificium appellari posse, vix quisquam in dubium vocabit. Inter omnes autem modos quibus Missa improprie sacrificium appellari posse admittit & singulos ordine recenset beatus Pater meus Disput. primâ de Sacrificio Christi, eminet, & ad proprie dictum proxime accedere videtur qui distinctioni inter *formale & materiale sacrificium* innititur. Si *formaliter* enim, pro ipsâ sacrificandi actione accipiatur sacrificium, Missâ nihil omninò habet commune cum sacrificio proprie dicto in arâ crucis à Servatore nostro Deo patri pro expiatione peccatorum totius mundi oblato; Si *materialiter* verò accipiatur, adest ipsum illud numero idem sacrificium quod in cruce olim immolatum est. Verba huc facientia citatæ Disputationis numero 48 ita habent: *Quoniam in Sanctâ Eucharistiâ presens est & accipitur corpus ac sanguis Domini; presens quoque est & accipitur id ipsum, quod olim in cruce sacrificium fuit: nempe idem corpus, quod pro nobis in mortem traditum, & idem sanguis, qui pro nobis in remissionem peccatorum effusus. Ergo si sacrificium materialiter capimus, est in Eucharistiâ idem numero sacrificium, quod fuit in cruce, sive res & substantia prorsus eadem; eadem inquam victima sive hostia. Hinc de Monicâ matre suâ beatus Augustinus IX Confessionum, cap. XIII:*

D

Memo.

Memoriam sui ad altare tuum *Deus* fieri desideravit, unde sciret dispensari victimam, quâ deletum est chirographû, quod erat contrarium nobis; quâ triumphatus est hostis, computans delicta nostra. Tractatu cxiix in Iohannem docet signum crucis adhiberi frontibus credentium, quin aquæ quâ regenerantur, oleo quo ununtur, Sacrificio quo aluntur. *Si verò sacrificium accipimus formaliter, sive pro actione sacrificandi; tum etiam si victima sit numero eadem, actio tamen ipsa, sive oblatio & immolatio quæ fit in Eucharistiâ, cum oblatione & immolatione, quæ in cruce peracta fuit, nec specie nec genere convenit: neque enim datur forma vel ratio oblationis aut immolationis, quæ de istâ & de illâ univocè predicari possit.*

XXXIV. Materialiter igitur acceptum sacrificium, illud quod in mensâ Dominicâ offertur, cum eo quod in cruce oblatum fuit numero idem est, cuius tamen formam si respicias non est idem sed planè diversum & alterius generis. Quandoquocunque autem quæro *quid res secundum esse sui veritatem sit?* tunc in eius rei essentiam inquirō: esse verò rei, quum neque det materia, neque finis, sed sola forma, quærenti non satisfacit, qui exponit quid res vel ratione materiæ sit, vel ratione finis, sed qui formam eius exprimit. Quapropter verum hominem quando dicimus formalem rationem hominis attendimus non materiale aut finale. Ad eundem etiam modum, verum sacrificium quando dicimus, neque materiale neque finale sed formalem sacrificij rationem attendimus. Licet itaque Christiana Missa cum crucis sacrificio & ratione materiæ & ratione finis omninò idem sit, quum tamen, formalem rationem si species, discrepet, non erit verum sacrificium, nec propriè sed impropiè, propter aliam & extrinsecam quandam denominationem ita dictum.

XXXV. Nihil etiam juvat Pontificios quod primitivæ

tivæ Ecclesiæ Patres, non ita accuratè Philosophati, pro-
pter convenientiam quandam tò *verum* prædicarunt de
re aliquâ, in formali ratione cum ipsâ illâ, quæ esse dici-
tur, non conveniente. Ita S. Augustinus *verum sacrifici-*
um esse dicit omne opus quod agitur ut sanctâ societate inha-
amus Deo, sive de tali opere prædicat quod sit sacrificium
imò verum sacrificium, licet ipsum illud opus quod in Dei
cultum & honorem præstatur, cum vero sacrificio, quale
esse dicitur, non in formali sed finali saltem ratione con-
veniat. Idem ad eundem modum *perfectum jejunium* vo-
cat, *abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus seculi.*
Eandem à vitiis immunitatem, continentiam linguæ, iræ
cohibitionem; concupiscentiæ, obrektionis, menda-
cij, perjurii abstinentiam Basilus M. priore & posteriore
de jejunio sermone verum jejunium vocat, licet veri pro-
prieque dicti jejunii formalis ratio in omnibus illis nulla
appareat, sed propter finem, qui est Deum propitium ha-
bere, dicitur verum jejunium i. e. Deo gratum & acce-
ptum. Quasi diceret: qui jejunant ut fundendis preci-
bus sint aptiores, cultum Deo gratum & acceptum præ-
stant Deumque propitium habent: qui abstinent à vitiis
& peccatis modo commemoratis, cultum Deo gratum
& acceptum præstant, Deumque propitium habent. Fi-
nem igitur si spectes abstinere à peccatis est verè tale opus
quale est jejunium, & hinc, quod finem eundem quem
jejunium, obtinet, verum dicitur jejunium. Nec ob ali-
am rationem nonnulli prisci Patres Christianam Missam
sacrificium imò verum sacrificium appellarunt, quam
quod sit sacrum opus in Dei honorem præstitam, & hac
fini factum ut Deum expiemus eumque propitium habe-
amus, vel ut Augustini verbis utamur, *sanctâ societate in-*
hareamus Deo, significaturi scilicet quod Missa sit ritus sen-

X. De C.

Dei. c. VI.

Tract. XVII

in Iohan.

sibilis non minus Deo gratus & acceptus, nec minus Deum propitium reddens aut expians, atque sensibilia Veteris Pacti sacrificia; quod, quemadmodum in V. Testamento è victimis oblati in sacerdotum & pauperum usum aliquid cedebat, ita etiam in Missâ offerri soleant quæ cedant in usum ministrorum Ecclesiæ & pauperum, qualia ipsius Scripturæ phrasi victimæ Deo gratæ appellantur; item quod in Missâ Deo offerantur *sacrificia laudis* Psalmo L, 14. & ad Hebr. XIII, 16, *vituli labiorum* Hoseæ XIV, 3; quod per has ipsas preces offeratur Patri cælesti suus Filius, ejusque passio, mors & meritum. Propter has inquam, & nullas alias rationes Missam apud veteres sacrificij nomine venire. Quod si enim attendas formalem rationem in hoc positam, ut res animata quæ Deo offertur, destruat & exanimetur, non est verum nec propriè, sed impropriè & per extrinsecam denominationem dictum sacrificium.

XXXVI. Sed hic ogganniunt Pontificij, iniquos nos esse doctrinæ SS. Patrum censores qui pertinaciter ad eò expressam *ræ proprii* mentionem ab ijs exigamus. Sufficere quippe celebrationem S. Eucharistiæ haberi & dici antiquitus Sacrificium, licet non addatur quod sit propriè tale. Objecit igitur Vir quidam Nobilissimus, cui libellum sub titulo Nubis Lucidæ editum debemus, beato Parenti meo; *Hac ratione*, (nempe si nihil tale, quale esse prædicatur, in rei veritate esse agnoscamus, nisi ubivis vox proprii addatur,) *posse cuicumque libuerit, evertere omnia mysteria quæ ex fide credenda sunt, de creatione mundi, de redemptione & meritis Christi, de justificatione nostrâ, & quibuscunque aliis obrendendo non addi vocem propriè, eò ferè modo, quo Ariani olim concedebant, filium Dei esse quidem virtutem Patris, I. Cor. I, sed non propriam; hanc enim vocem non addi à S. Paulo.*
Sed

Sed oppidò fallitur bonus vir, quando persuasus est, ideò nos nō admittere quod primitivæ Ecclesiæ Patres in Missâ proprium sacrificium adesse crediderint, quia *τὸ propriū* non addiderint: longè enim alia ratio in promptu nobis est, nempe, tum quod ipsa rei natura, proprium Sacrificium quod specie idem sit cum Sacrificio in cruce peracto, intelligi non permittat, tum quod Sancti Patres quibus vox Sacrificij usitata & familiaris, non tantum à voce *proprij* abstineant, sed talia suppeditent quæ non permittant existimare ipsos verum & proprium sacrificium hîc credidisse. Quare huc malè quadrare videtur allatum è 1 Cor. 1, exemplum, etiamsi enim Paulus de Christo prædicans quod sit *Dei virtus & Dei sapientia*, non addat esse propriam sive propriè dictam, qualem tamen virtutem & sapientiam intellectam velit, infinitis alijs locis exponit. Non enim pugnat cum rei naturâ unigenitum à Deo Patre, virtute & sapientiâ pollere quæ sit secundum essentiam eadem cum virtute & sapientiâ illius cujus est Filius. Quod si itaque ad eundem modum è SS. Patrum scriptis probare possent Pontificij, quod per vocem Sacrificij, Missæ applicatam, intellectum velint Sacrificium in essentialibus requisitis cum Sacrificio in cruce oblato conveniens, haud potiori jure nobis Patrum de Missa encomium ad sensum improprium restringere liceret, atque Arianis licet *virtutem Patris* de Filio Dei à Paulo prædicatam, in sensum improprium rapere, & de virtute quæ secundum essentiam non sit eadem cum virtute Patris interpretari. Quemadmodum igitur sidus coeleste, quod Ursæ majoris minorisve nomine venit, non ideò veram & propriè dictam ursam esse negamus, quia astronomi vocem *propriam* non addiderunt, sed quod per ipsam rei naturam vera & propriè dicta ura intelligi nequeat, neque astronomi ullibi talem

ursam intellectam velint; ita etiam Missam quæ Sacrificij nomine apud Patres venit, non ideò verum & propriè dictum Sacrificium esse negamus, quia Patres vocem *proprij* non addiderunt, sed quia ipsa rei natura non permittit ut verum & propriè dictum Sacrificium intelligatur, neq; Patres ullibi tale sacrificium intellectum velint.

XXXVII. Sed quid opus est multis, quum ipsa Auctoris verba ad refellendam sententiam sufficiant. *Si cui veritas cordi est, inquit, satis traditionis pro sacrificio proprio habebit à Patribus ex eo, quod dicant, Christum instituisse sacrificium Novi Testamenti OPPOSITVM sacrificijs Iudæorum quod nunc in toto mundo ubique terrarum offeratur &c.* Optime! Si Novi Test. Sacrificium, quale nempe in Missâ peragitur, OPPOSITVM est Sacrificijs Iudæorum, qui esse poterit proprium & in formali sacrificij ratione cum illis conveniens? Quodcunque enim Sacrificium propriè dictis sacrificijs opponitur illud non est propriè sed impropriè dictum. Sacrificium N. T. quale in Missâ peragitur, propriè dictis Sacrificijs opponitur. Ergò.

XXXIX. Tandem ut nihil dubij relinquatur, veteres Ecclesiæ Doctores in Missâ non credidisse verum & proprium sacrificium, adscribemus hanc in rem integrum locum beati Parentis, è Proœmio ad Augustini libros de D. C. & Vincentij Commonit.

Ægrè ferebant cum Iudæi, tum gentiles, & Christianis obiiciebant, quòd non sacrificarent. Nemo veterum aliter respondet, quàm sua sacrificia esse laudes, precès, gratiarum actiones, exercitia pietatis & caritatis: alterius generis se nec offerre, nec Deum requirere. Litabilis est hostia, ait Minucius Felix, bonus animus & pura mens & sincera conscientia, Igitur qui innocentiam colit, Domino supplicat; qui justitiam, Deo libat; qui fraudibus abstinet, propitiat Deum; qui hominum peri-

periculo surripit, opimam victimam cædit. Hæc nostra sacrificia, hæc Dei sacra sunt. *Plura testimonia adscribere, hic vix locus est. Visant qui volent & quibus copia est, Iustinum Apologiam II paullo post initium, & Dialogo cum Tryphone Iudæo post medium; Irenæum libro IV, c. xxxiv; Athenagoram in Apologia, pag xvi editionis Stephani; Tertullianum ad Scapulam c. II, & adversus Iudæos cap. v; Clementem Alexandrinum libro VII Stromatum; Originem hom. xxiii in Numeros & libro iix contra Celsum, num. iv & vi; Cyprianum I contra Iudæos, c. xvi; Arnobium libro. vii in initio; Lactantium Institutionum libro vi, c. xxv & xxvi, Epitomes c. II & VII; Eusebium Demonstrationis Evangelicæ libro I, c. vi & x, & libro III, c. iv & v; Ambrosium epistolam xxix; Augustinum libro xx contra Faustum, capitibus ultimis; Cyrillum libro ix & x contra Iulianum; Theodoretum Θεογονικῆς libro VII; Prudentium περὶ Ἐκείνου, in De Romano martyre; Fulgentium de fide ad Petrum cap. x: x: *cujus postremi verba, quoniam paucis veram rationem sacrificij Christianorum, quale in sacrosanctâ Eucharistiâ est, explicant, non parcam adscribere.* Firmissime tene, & nullatenus dubites, ipsum unigenitum Deum Verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium & hostiam Deo in odorem suavitatis: cui cum Patre & Spiritu sancto à patriarchis, prophetis & sacerdotibus tempore Veteris testamenti animalia sacrificabantur; & cui nunc, id est, tempore Novi testamenti, cum Patre & Spiritu sancto, sacrificium panis & vini in fide & caritate sancta ecclesia catholica per universum orbem terræ offerre non cessat. In illis enim carnalibus victimis figuratio fuit carnis Christi, quâ pro peccatis nostris ipse sine peccato fuerat oblaturus, & sanguinis, quem erat effusus in remissionem peccatorum nostrorum: in isto autem sacrificio gratiarum actio atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis, quem pro nobis effudit. In illis ergo sacrificiis quid nobis esset donandum, figuratè significabatur: in hoc autem sacrificio, quid nobis jam donatum sit, evidenter ostenditur. In illis sacrificijs prænunciabatur Filius Dei pro impiis occidendus: in hoc autem pro impiis annunciatu-
cificus.*

Ætius

Aternus aeterni Patris Filius, qui quum esset in
formâ Dei, ipse sese inani vit formâ ser vi acceptâ,
factus obediens usque ad mortem, imò usque ad mortem
crucis, ipse faciat nos Sacrificii pro nobis peracti merito-
rumque suorum participes, & eorum virtute deletis pec-
catis nostris, gratiâque impetratâ, cœlestis regni hæ-
redes.

QVæ suo quondam Sophies Lycéo
Ambulans præcepta dedit Magister
Nôsse Te, *LENTZI*, benè jam probatum
Antè dedisti,

Publicè porrò iuvat experiri,
Ferre quid possint humeri, aut recusent
Forte si poscat ratio tueri
Dogmata cœli.

Grator hos ausus, moneoque, pergas,
Quæ sacer Codex docet, imbibisse:
Maximo Te ipsum labor is beabit,
Credito, fructu.

*Quod ipsum præstantiss. Dn. Respondenti
ex animo apprecatur*

JACOBUS MÜLLER, Stendali-
ensis Marchicus.

155 443

(X2818417)

R

DAF

13

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
SACRIFICIO N.T.
IN CRUCE PER-
ACTO
Q V A M
A. D. O. M.
PRÆSIDE
FRIDERICO VLTRICO
CALIXTO

S. Theol. D. ejusdemque in Acad. Juliã
Pub. & Ord. Prof.

In Julco majore d. Martii,
publice disputandam

Proponet
SALOMON LENTZIVS
Burgensis Saxo.

HELMESTADII,
IN TYPOGRAPHEO CALIXTINO EXCVDIT
HENNINGVS MULLERVS
Acad. Typographus

ANNO MDCCCLXV.

